

Turinys

12

BIČIŲ ŠEIMA

Grynas matriarchatas.....	13
Ar gali sugyventi dvi bičių motinos?	20
Darbų pasiskirstymas – kaip tobulame komunizme.....	31
Džigitas, mirštantis nuo meilės	47

56

BIČIŲ LIZDAS

Ar tikrai bitės liežuvauja?	57
Žodžiai, suprantami visame pasaulyje:	
Dadano ir Langstroth	64
Vaškas – didžiausias turtas	70

84

BIČIŲ METŲ LAIKAI

Ar bitės žiemą miega?	85
Ar jums kas nors siūlė žibučių medaus?	92
Kada bitėms paskolinti savo kailinius?.....	101

108

BIČIŲ MAISTAS

Trys mitybos banginiai	109
Koks bitės apetitas?	116
Ne visas medus koriuose – medus	120
Šokis, padedantis rasti geriausius ganyklas	127
Ar bitininkai laiko bites pririštas prie liepų?	132

140

BIČIŲ SPIETIMAS

Bedarbių revoliucija	141
Baltų avilių paslaptis	147
Kada neverta klausyti tėvo ir senelio?	152
Spiečiaus gaudymo gudrybės	160

168

DAUGIAAUKŠTIS AVILYS

Pažangių technologijų ieškant	169
Bitininkavimas pasišvilpaujant	181
Kovos su spietimu būdai	184
Medaus išėmimas iš daugiaaukščio avilio	193
Pavasarinė pagalba bitėms	197
Lizdo atnaujinimas	204
Bičių motinų keitimas	206

210

BIČIŲ MOTINŲ VEISIMAS

Kodėl ieškojome gūdaus miško?.....	211
Kaip bičių motinos tapo vakarietėmis?	219
Auklės ir inkubatoriai.....	225
Vestuvių ritualai	235

242

BIČIŲ GANYKLOS

Medingieji augalai	243
Bitininkavimas mieste.....	252

260

BITININKŲ DŽIAUGSMAI IR RŪPESČIAI

Sugriuvusi mokymo ir mokslo sistema	261
Pažangi deklaravimo sistema	264
Kas pjauna bites?	266

278

BIČIŲ PRODUKTAI

Būtina skirti.....	279
Tikrai ne cukrus.....	282
Stebuklinga žiedadulkių savybė.....	286
Geriausias probiotikas	290
Sveikatos eliksyras	293
Natūralus antibiotikas	297

302

KAIP AŠ TAPAU BITININKU?

Paslaptinga žymė pirštų pagalvėlėse.....	303
Kur dingio mūsų bitės?	307
Bitininkai – pasaulio gelbėtojai.....	312

316

BIČIŲ GANYKLŲ TURTAI

Pavasarinio medunešio augalai	317
Didžiojo medunešio augalai.....	333
Rudeninio medunešio augalai.....	344

350

BIČIŲ GANYKLŲ GERINIMAS

Iššūkis ūkininkams	351
Bitininkų mėgėjų misija	355
Medingųjų augalų giraitės	365

b

e bičių gyvybė Žemėje išnyktų. Jau yra valstybių, kuriose aiškiai matyti, kaip tai vykėtų. Pavyzdžiui, kai kuriose Kinijos vietovėse bičių nebelikę. Nors gamtinės sąlygos kuo puikiausios, neišsivaizduojami kiekiai pesticidų taip užnuodijo žemę ir augalus, kad visos bitės išmirė. Žinote, koks didžiausias *business* Kinijoje? Važiuoti į provincijas, rinkti žiedadulkes, jas džiovinti, atsivežti, iš plunksnų pasigaminti teptukus ir lipti į kriaušes, obelis apdulkinti žiedų. Bet kinams ateityje ir tai nepadės. Ilgai jų propaguota vieno vaiko politika kiša koją: vienturčiai nebeneri likti kaime, karstytis po vaismedžius, jiems reikia į miestą. O tėvai sensta ir netrukus nebebus kam dirbtinai apdulkinti žiedų.

Sterilūs sodai, sterilūs daržai – niūri ateitis. Bet ji reali. Nuėję į kavinę arba namuose gamindami valgyti, pagalvokite, ko jūsų lėkštėje nebūtų be bičių. Beveik visko, liktų tik ryžiai ir kruopos, ir tai tik su sąlyga, kad mėšlą pavyks apginti nuo kaltinimų gausinant CO₂. Sakote, salotoms niekas negresia, čia juk lapai? O iš kur jie? Iš sėklų. Pabandykite be bičių gauti paprastosios sėjamosios salotos, žiedynus išleidžiančios antraisiais metais, sėklų. Nė viena nebus daig!

Nereikia nė Kinijos – ir didžiosiose Europos valstybėse dirvos be galo užterštos cheminėmis medžiagomis. Vokiečiai, norėdami išsaugoti bites, vašką koriams vežasi iš Afrikos – savas tiek užterštas, kad

lervutės miršta neišsiritusios. Pirmoji gelbėti bites ėmėsi Italija, ten jau yra regionų, kuriuose pesticidai draudžiami, padėti, be abejonės, taiso ir ES priimtas neonikotinoidų draudimas.

Bet nieko nebus, jei bitininkas jausis bičių vergvaldžiu, sieks tik „kuo daugiau“ ir „kuo pigiau“. Esu įsitikinęs, kad bitininkai (kaip, beje, ir visa žmonija) turėtų būti bičių tarnai: rūpintis ir jomis, ir natūraliomis jų ganyklomis. Jeigu pasaulis tai supras, bus gerai.

Noriu, kad perskaitę šią knygą susimąstytumėte, kaip pasaulyje viskas susiję: augalai, bitės ir žmonės. Kad po karantino vėl braidydami po pievas, vaikščiodami po miškus, uosdami žydinčių gėlių, krūmų ir medžių kvapus, girdėdami ir matydami aplink žiedus zvimbiančius vabzdžius, pagalvotumėte, kad visa tai – gamtos tobulai sutvarkyta sistema.

Man skaudu telefono ragelyje girdėti: „Pas kaimyną stovi du bičių aviliai. Ką man daryti, kad jis juos išsivežtų? Bijau išeiti į kiemą...“ Užuoat padėjęs kaimynui, žmogus nori išgyvendinti bites! Kaip nesupranta, kad be bičių kaimynystės jo paties daržo derlius bus skurdus: avietės mažos, braškės ir obuoliai susisukę.

Esu aistringas bičių gerbėjas ir gynėjas. Bet kartais pagalvoju, gal per mažas. Susižavėjau žydinčiomis pievomis Šveicarijoje prie gatvių, degalinių, esu prisėdęs jose pailsėti: smagu buvo stebėti, kaip ant augalų žiedų nutupia įvairiausių spalvų drugeliai, ne vienos rūšies bitės, kamanės. Grįžęs priauginau įvairiausių žydinčių augalų sėklų ir mokyklose, mugėse ėmiau jas dalyti, kviesti pasėti mieste prie namų, gatvės ar degalinės. Ant vokelių su sėklomis užrašydavau savo adresą, prašydavau, kad atsiųstų iš sėklos išaugusio augalo nuotrauką. Gal metus dalijau ir – jo kio atgarsio, vokus dažnai rasdavau išmestus į šiukšliadėžes dar mugės teritorijoje... Save kaltinu: gal tas

sėklas reikėjo dalyti ne miesto, o kaimo vaikams? Gal apie tai, kad iš šių sėklų išaugę augalai pamalonins bites ir kitus bitinius plėviasparnius, reikėjo aiškinti ne vaikams, o jų tėvams?

Žmonės skundžiasi augalus netikėtai užpuolančiais kenkėjais. Kodėl jie puola? Todėl, kad nėra šiuos kenkėjus suėdančių vabzdžių entomofagų. Šie minta beveik vien nektaru ir žiedadulkėmis, o iš kur jų pa-imti, jeigu aplink – vien žalia veja ir tujos? Jei pasiso-

dintumėte, pavyzdžiui, raudonėlių, bitės nuo ryto iki vakaro būtų juos aplipusios, o patys turėtumėte nuostabaus prieskonio. Ir nebijokite skinti, bitės neįgels, kol tupi ant žiedo, bitė niekada gyvenime negelia. Kad bitė įgeltų, žmogus turi atsidurti jos skraidymo lauke, savo skleidžiamu kvapu užstoti jai kelią.

Esu sutikęs bitininkų, kurie neturi nė aro, apsodinto žydinčiais augalais. Jie mano: bitės kitur nektaro susiras. O čia, broleli, didžiausia klaida: bitė daugiausia nektaro prineša, kai toli skristi nereikia. Aplink mano sodybą – apie pusę hektaro žydinčių augalų: facelijų, geltonžiedžių ir baltažiedžių barkūnų, esparcetų, raudonėlių, juozažolių, sukatžolių, eženių. Tokių pievų net šienauti nereikia, nušienauji, tik kai perauga. Tai kodėl neauginti? Juk bitės jas taip mėgsta.

Prieš kokius 20 metų atvažiavusi vokiečių bitininkų ekskursija pas mane rado didžiųjų varnalėšų. Kad bū-

tumėte matę, kaip fotografavo! Ėmiau jaudintis: turbūt laukiniu laiko. Pasirodo, nieko panašaus, vokiečiai varnalėšų neturi jau 50 metų, išnyko kartu su bitiniais plėviasparniais.

Ši knyga – mano duoklė bitėms ir jų mylėtojams. Tikiuosi, ji bus įdomi ir pradedantiems, ir jau patyrusiems bitininkams, taip pat – stebuklingu bičių pasauliu besidomintiems žmonėms. Joje dalijuosi keturiasdešimties metų bitininkystės patirtimi, pasakoju tikras istorijas iš bičių ir bitininkų gyvenimo. Informacija apie medinguosius augalus knygos priede pravers sodininkams, daržininkams ir visiems, kam rūpi bičių ateitis.

Išmokti tinkamai patarnauti bitėms man padėjo mokytojai ir patarėjai Pranciškus Karosas, Antanas Laurenčikas, prof. Justinas Straigis, hab. dr. Jonas Balžekas, dr. Jonas Balžekas jaunesnysis, Petras Lanauskas, akademikas Algirdas Skirkevičius. Lenkiuosi jiems iki žemės ir pagarbiai saugau jų atminimą.

O dabar – skrisk, bite!

Algirdas Amšiejus